

Nr 189.

Av herr **Molin** i Dombäcksmark, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till värnpliktslag.

Vid antagandet av en ny värnpliktslag torde det vara skäl uti att bland annat tillse, att däri intagna uttryckliga bestämmelser ej genom förordningar på administrativ väg kunna bortelimineras och upphävas, såsom fallet i vissa avseenden blivit beträffande 1901 års värnpliktslag. Jag syftar härvidlag på värnpliktslagens av år 1901 §§ 18 och 19, jämfört med inskrivningsförordningens av samma år §§ 20, 23 och 24, och den praxis som därav utvecklats sig inom inskrivningsnämnderna.

Vad §§ 18 och 19 i värnpliktslagen och 20 § i inskrivningsförordningen tydligen fastslår, nämligen att inskrivningsnämnden (däri också naturligtvis inräknat de civila ledamöterna) äger viss befogenhet och skyldighet att *besluta* rörande de värnpliktiges inskrivning m. m., upphäves av allt att döma av inskrivningsförordningens 23 och 24 §§.

Av inskrivningsförordningens 20 § framgår, att inskrivningsnämnden själv har i sin hand att så praktiskt och lämpligt som möjligt bestämma om sin arbetsordning. I §§ 23 och 24 lägges dock hinder i vägen för en förnuftig arbetsordning inom nämnden. I dessa paragrafer utställas nämligen skarpa gränser mellan läkareundersökningen å ena sidan och den s. k. »själva» inskrivningen å andra sidan, liksom läkareundersökningen vore en alldeles särskild institution, fristående från nämnden, ehuru läkaren enligt värnpliktslagens 18 § endast skall *biträda* nämnden, som alltså bör vara samlad och beslutsmässig vid och i sammanhang med läkareundersökningen.

I § 24 av inskrivningsförordningen säges, att de värnpliktige vid »själva» inskrivningen skola ordnas församlings- eller rotevis samt uppropas med biträde av krono- eller polisbetjäning. Vid uppropet, heter det, anmäla läkaren och rullföringsområdesbefälhavaren, vad vid besiktningen rörande var och en av de uppropade förekommit, »varefter nämnden fattar sitt beslut». Vidare stadga gällande förordningar, att

de civila ledamöterna icke äro skyldiga att närvara vid läkarebesiktningen men väl få närvara utan att dock därvid ha någon som helst rättighet att yttra sig.

Av samma paragraf synes också framgå, att nämndens ordförande och lagfarne ledamot ej heller skulle ha något att säga vid läkarebesiktningen. Men praxis är att dessa jämte rullföringsområdesbefälhavaren och läkaren livligt diskutera varje mönstringsskyldig och samtidigt enas om och verkställa i detta ords fulla bemärkelse »själva inskrivningen». Först sedan alla beväringar synats — antalet kan uppgå ända till 80 pr dag — och inskrivits i längderna, inbjudas de civila ledamöterna att bänka sig och säga ja och amen till vad tre av nämnden eller majoriteten förut enats om, och denna tillställning kallas då »själva inskrivningen», utan att i själva verket en rad skrives vid det högtidliga tillfället, som sker inför öppna dörrar inför de högtidligt väntande krigarämnena.

Härav torde framgå, att de civila ledamöternas betydelse som inverkande faktorer på de s. k. besluten är högst illusorisk. Härav också den ängsliga bestämmelsen »själva» framför ordet inskrivningen i § 24. Vid en extrem tolkning av inskrivningsförordningen måste alla mönstringsskyldiga först undergå läkarebesiktning, innan nämnden såsom sådan kan sammanträda och fatta beslut om inskrivning. Olägenheterna härav äro påtagliga. Att för nämndens ledamöter särskilt de civila, som så mycket som möjligt hållas på sidan, komma i håg varje särskilt fall är synnerligen svårt, då det kan gälla att för varje dag ha 70 à 80 i minnet. Förnuftigast vore naturligtvis, att nämnden omedelbart efter sedan varje beväring undersökts av läkaren fattade sina beslut i fråga om själva inskrivningen allt i enlighet med värnpliktslagens anda.

Vår nuvarande inskrivningsförordning synes rent av vara avfattad i syfte att *neutralisera värnpliktslagens bestämmelser* om de civila ledamöterna i nämnderna, så att den tanke, som legat till grund för organiserandet av inskrivningsnämnderna, att valda folkombud däri skulle, så att säga, utgöra *kontakten* mellan militären och folket, blivit totalt förfelad och förfuskad. Att söka återställa denna kontakt vid inskrivningsförfarandet är ett önskemål, som jag hoppas blir beaktat vid behandlingen av värnpliktslagen vid innevarande riksdag.

Vid 1912 års riksdag beslöts en skrivelse till Kungl. Maj:t, det tacktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och på vad sätt till vinnande av

minskning i statsverkets kostnader för värnpliktigas inskrivning ändring måtte kunna göras i grunderna för inskrivningsnämndernas organisation, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Se lagutskottets utlåtande nr 16.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 59 med förslag till värnpliktslag har riksdagens år 1912 uttalade önskan ej på något sätt uppfyllts. Anledningen uppgives vara, att mycket olika meningar framträtt, om och i vilken mån det kan vara lämpligt att minska antalet ledamöter i inskrivningsnämnden eller på annat sätt förändra inskrivningsväsendet. Man hade dock haft fog att förvänta, att förslag i ämnet nu förelegat.

Utan ringaste risk borde ledamöternas antal i inskrivningsnämnden kunna nedbringas till tre i stället för nuvarande fem. Den regementsofficer, som nu enligt gällande lag och förslaget till den nya värnpliktslagen skall fungera som ordförande i nämnden, kan saklost uteslutas. Nämnda ordförande, är så vitt jag kunnat fatta, endast en dyrbar dekoration i inskrivningsnämnden. Rullföringsområdesbefälhavaren respektive sjörrullföringsområdesbefälhavaren kan gott sköta ordförandeskapet i nämnden. Även kunde utan någon som helst skada en av de civila ledamotsplatserna indragas.

På grund av det anförda yrkas

att riksdagen för sin del måtte besluta följande ändrade lydelse av §§ 18 och 19 värnpliktslagen (Kungl. Maj:ts proposition nr 59).

§ 18.

1. För rullföringsområde skall finnas en inskrivningsnämnd, bestående av rullföringsområdesbefälhavaren såsom ordförande samt två andra ledamöter, nämligen en av Konungens befallningshavande i det län, till vilket området eller största delen därav hör, därtill förordnad lagfaren man, och en inom samma område bosatt, icke militär person, vilken jämte en suppleant väljes varje gång för två år av landstinget eller, där rullföringsområde utgöres av stad, som ej under landsting lyder, av stadsfullmäktige. Omfattar rullföringsområde landsdelar, hörande under olika landsting, eller landsdel och stad, som ej under landsting lyder, väljas särskilt för varje sådan landsdel eller stad en ledamot i nämnden jämte en suppleant. Den

av landsting eller stadsfullmäktige valda ledamoten eller, i händelse denne är hindrad, hans suppleant deltagar i nämndens förrättningar endast i vad angår det område, för vilket han blivit vald.

För större rullföringsområde må, där Konungen så bestämmer, finnas två eller flera inskrivningsnämnder, var och en för viss del av rullföringsområdet, samman-satta såsom ovan är föreskrivet, dock att i stället för rullföringsområdesbefälhavaren må träda annan officer.

Vid sammanträde av inskrivningsnämnd för rull-föringsområde, från vilket ett större antal värnpliktiga inskrives i marinen, må officer av marinen närvara för att lämna nämnden erforderliga upplysningar och göra de yrkanden, som han finner behöfliga i fråga om inskrivningen av värnpliktig till tjänst eller sär-skild befattning vid marinen, dock utan rätt att i nämndens beslut deltaga.

2. För sjömanshus skall finnas en inskrivnings-nämnd, bestående av sjörullföringsområdesbefälhavaren såsom ordförande och två andra ledamöter, nämligen en av Konungens befallningshavande i det län, inom vilket sjömanshuset är beläget, därtill förordnad lag-faren man och en inom staden, där sjömanshuset är beläget, bosatt, icke militär person, vilken jämte en suppleant väljes på så sätt i mom. 1 är för varje fall stadgat.

I de fall, Konungen bestämmer, må i stället för sjörullföringsområdesbefälhavare träda annan officer.

3. För att beslut må kunna av nämnden fattas, erfordras, att ordföranden och den av Konungens befallningshavande förordnade ledamoten äro tillstädes. Falla vid omröstning till beslut rösterna lika, gälle ordförandens mening.

Nämnden biträdes av minst en läkare, vilken äger deltaga i nämndens förhandlingar men ej i dess beslut.

§ 19.

1. Inskrivningsnämnd för rullföringsområde sam-mankallas av Konungens befallningshavande i det län,

